

живе") на основі проведення паралелей між дією (акт створення) та результатом (увесь існуючий світ).

Лексема *macrocosm* була запозичена з латинської мови - *macrocosmus* (від гр. *makros* "large, long" ("великий, довгий") та *kosmos* ("космос")) через посередництво французької мови – *macrocosme*, що означає "the great world" - the universe, as distinct from the "little world" of man ("великий світ, Всесвіт у протиставленні внутрішньому світу людини") [Online Etymology Dictionary]. Всесвіт уявляється як найскладніша проте дуже впорядкована система, тому саме ця когнітивна ознака лягла в основу нового лексико-семантичного варіанта "any complex entity regarded as a complete system in itself" ("будь-яка складна комплексна система") [Collins English Dictionary 2006].

Окрім цього, слово *macrocosm* вступає в антонімічні зв'язки зі словом *microcosm*, з яким воно часто протиставляється або порівнюється, і тому в її семантичному просторі імпліцитно представлена дана опозиція. Мікрокосм – це людина (точніше її внутрішній світ, душа), як подоба, відображення, дзеркало, символ Всесвіту (макрокосмосу). Така опозиція макрокосм / мікрокосм розкриває якісно нову характеристику концепту космос, протиставляючи космос (міжзоряний простір) космосу (внутрішньому світу людини). Отже, в мисленні людини концепт КОСМОС це не лише простір за межами планети, а й світ в самій людині.

Слід також зазначити, що така дихотомія існує вже досить давно. Вчення про мікрокосмос як частину макрокосмосу розробляли Платон, Аристотель, Микола Кузанський, Джордано Бруно, Лейбніц. Відомим є вислів Е. Канта: "Ніщо не дивує мене так, як зоряне небо над нами та почуття моралі, що знаходиться всередині нас", тобто філософ вказує, що ці дві протилежності є з одного боку ключовими у нашому бутті, а з іншого мають діалектичну взаємозалежність.

Отже, в даній роботі була здійснена когнітивна інтерпретація семантичних трансформацій у вербалізаторах концепту SPACE. На основі отриманих когнітивних даних, зокрема завдяки виділенню когнітивних класифікаційних та диференційних ознак були пояснені процеси деривації у семантичній структурі слів та проаналізовані ментальні зв'язки між окремими семантемами лексичних одиниць. Перспективою подальшого дослідження є когнітивна інтерпретація семантичних трансформацій компонентів усього номінативного поля концепту, що дозволить краще зрозуміти зв'язки між окремими його ознаками на рівні свідомості людини і внесе вклад у дослідження фрагменту концептуальної картини в цілому.

Література

Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А.П. Бабушкин. – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1996. – 104 с. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика. – Тамбов, 2001. Быкова Г. В. Лакуны как явление языка и речи / Г. В. Быкова // Филологические записки. – Вып. 14. – Воронеж, 2000. – С. 183-196. Кубрякова Е. С. Об установках когнитивной науки и актуальных проблемах когнитивной лингвистики. / Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004, № 1. – С. 6-17. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж: Изд-во «Истоки», 2002. – 191 с. Рахилина Е. В. Когнитивная семантика: история, персоналии, идеи, результаты / Е. В. Рахилина // Семиотика и информатика. – Вып.36. – М., 1998. – С. 274-323. Collins English Dictionary. – 8th Edition. – Harper Collins Publishers 2006/ – Режим доступу: <http://www.collinsdictionary.com/>. Longman English Dictionary Online. – Pearson Education LTD. – Copyright 2012. – Режим доступу: <http://www.ldoceonline.com/>. Online Etymology Dictionary [уклад. Douglas Harper]. – Режим доступу: <http://www.etymonline.com/>. Oxford Dictionary Online. – Oxford University Press. – Copyright 2012. – Режим доступу: <http://oxforddictionaries.com/>.

УДК 811.111'37 + 811. 111'13

ГАРМАШ О.Л.

(Запорізький національний університет)

ШЛЯХИ ПОПОВНЕННЯ АФІКСАЛЬНОГО КОНТЕНТА КОНЦЕПТОСИСТЕМИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено дослідженню таких шляхів збагачення афіксального контенту концептосистеми англійської мови як концептуальна деривація та концептуальне запозичання. У роботі висвітлені поняття: генеративної та континуальної деривації, концептуальної абсорбції, концептуального членування та концептуальної гібридації.

Ключові слова: афіксальний елемент, концепт, морфологізований концепт.

Гармаш Е.Л. Пути пополнения аффиксального контента концептосистемы современного английского языка.

Статья посвящена исследованию таких путей пополнения аффиксального контента концептосистемы английского языка как концептуальная деривация и концептуальное заимствование. В работе освещены понятия: генеративной и континуальной деривации, концептуальной абсорбции, концептуального членения и концептуальной гибридизации.

Ключевые слова: аффиксальный элемент, концепт, морфологизованный концепт.

Garmash O.L. Ways of increasing of the affixal content in the conceptual system of modern English language. The article

focuses upon such ways of enriching of affixal content of English vocabulary as conceptual derivation and conceptual borrowing. This paper deals with the notions: generative and continual derivation, conceptual absorption, conceptual division and conceptual hybridization.

Key words: word-forming element, concept, morphoconcept.

Когнітивна лінгвістика передбачає інтегроване дослідження мови як основного засобу, що забезпечує доступ до глибинного розуміння принципів та механізмів функціонування свідомості людини, а тим самим і модельованості інформаційної мережі світу. Такий спектр експланаторних можливостей когнітивної лінгвістики зумовлює **актуальність** нашого дослідження. Сучасні вчені справедливо відзначають, що концептуальний зміст передається на різних мовних рівнях [Беседина 2007, с. 3]. Отже і концептосистема англійської мови представлена цілою низкою різномірних утворень, що різняться як за показниками структурованості, так і за показниками виконуваних ними функцій. **Метою** даної роботи є дослідження явищ концептуальної деривації та концептуального запозичання, що забезпечують зростання ланки морфологізованих концептів в концептосистемі англійської мови. Мета обумовлює необхідність вирішення наступних **завдань**: виділити механізми, за якими відбувається зростання номінативного інвентаря сучасної англійської мови; висвітлити концептуальну деривацію у її двох функціональних різновидах; проаналізувати й унаочнити процеси генеративної та континуальної деривації; інтерпретувати механізми запозичання концептів. Отже, **об'єктом** даного дослідження є шляхи поповнення концептосистеми сучасної англійської мови лексикалізованими та морфологізованими концептами. **Предметом** дослідження є показники структурованості та функціональності складових концептосистеми англійської мови.

Як наголошують мовознавці, концепт репрезентується в мові лексемами, словосполученнями, фразосполученнями, синтаксичними структурами (реченнями), текстами [Бульніна 2011, с. 530]. Цілком очевидним представляється нам і те, що до арсеналу концептуальних структур входять ті концепти, які вербалізуються за допомогою морфологічних засобів. Останні, у свою чергу поділяються на граматичні та дериваційні (афіксальні) одиниці. Нагадаємо, що саме такі ментальні "кванти знання", що вербально репрезентуються дериваційними елементами (-abuse, bio-, -crat, crio-, eco-, -erati, -friendly, -free, giga-, -gate, hyper-, -line, macro-, mega-, nano-, neo-, -nomics, -phobia, -speak, -tainment, -watcher, -wise, -wiki-, -zine), іменуємо в нашій роботі "морфологізовані концепти" (скор. морфоконцепти).

Номінативний інвентар сучасної англійської мови зростає головним чином завдяки дії дериваційних механізмів. Підґрунтям всіх типів творення похідних мовних одиниць є асоціація, як головна функція людського мислення. Процес утворення похідного слова на ментальному рівні знаменується **концептуальною деривацією** – утворенням нових концептів, що відбувається на основі інформаційного матеріалу вже існуючих в мережі ментального простору концептів. У результаті виникає "похідна ментальна структура" (похідний концепт). За допомогою концептуальної деривації відбувається утворення як безпосередніх, так і опосередкованих похідних, тобто *концептуальна деривація представлена двома функціональними різновидами: генеративною та континуальною деривацією*.

Під безпосередніми похідними маємо на увазі ті, поява яких була запланована або очікувана. Тобто, генерація нового кванту знання відбувалась свідомо. Як правило, в ході такої "генеративної деривації" утворюються лексикалізовані концепти. Слід зазначити, що утворення тих концептів, які вербально експлікуються одиницями лексичного рівня мовної системи, традиційно відбувається за допомогою процесів генеративної деривації.

Так, у процесі взаємодії морфологізованого та лексикалізованого концептів, (що на вербальному рівні експлікується поняттям "афіксальної деривації") утворення похідного концепту відбувається за таким принципом: а) утворення "дзеркальних варіантів" тобто ментальних відбитків тих концептів які є операційними складовими процесу; б) поєднання цих дзеркальних варіантів, в ході якого варіант морфоконцепта вміщується в структуру

дзеркального варіанту лексикалізованого концепта. В результаті утворюється гібридизований концепт. З часом новий концепт стає більш знайомим для носіїв мови і його вербальне втілення починає сприйматися носіями мови як цілісне "монолітне" утворення. Наприклад: CYBERPIRACY, IPHONE, MICROWORK та ін.

Перетворення гібридизованого концепта на лексикалізований концепт є результатом "концептуальної абсорбції", у ході якої інформаційний контент усіх кластерів обох складових концепта об'єднується. **МОРФОЛОГІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ + ЛЕКСИКАЛІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ = ГІБРИДИЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ → ЛЕКСИКАЛІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ** Отже, результатом дії процесу генеративної деривації є утворення концептуальної структури нової самостійної одиниці номінації.

На відміну від свідомої генерації нових концептів (які представлені, у своїй більшості, лексикалізованими концептами), на ментальному рівні відбуваються процеси не свідомої а супутньої, тобто опосередкованої генерації нових концептів (які представлені, у своїй більшості, морфологізованими концептами). Деривація морфологізованих концептів відбувається за допомогою континуальної деривації. Під *континуальною деривацією* (від англ. continuous "тривалий, безперервний, той що продовжується") розуміємо процеси виникнення словотворчих морфем на базі тих мовних одиниць, що утворились за допомогою телескопії та словоскладання, за участю таких ментальних операцій: а) пошук відповідностей; б) вичленування / порівняння; в) аналогія г) додаткова категоризація.

Так, наприклад, у тому випадку коли нова афіксальна морфема виникає на базі *телескопної одиниці* (cyber-, docu-, eco-, -erati, -ism, -ware та ін.), діє ментальний механізм *вичленування* певного компонента (як правило саме усіченої частини однієї із її складових). Сам акт такого вичленування каталізується дією універсального механізму аналогії. Включення дії принципу аналогії актуалізується наміром людини здійснити акт номінації певного об'єкта або реалії, що містить аналогічний компонент.

Таким чином, комбінація концептів відбувається більш раціонально, з точки зору того, що людині не треба проводити додаткові ментальні дії у пошуках зручного та адекватного способу поєднання лексичних складових. Не треба "приміряти" те, що можна з легкістю поєднати за "калькою". Таким чином реалізується закон економії не тільки мовних, а й ментальних зусиль.

У тих випадках, коли нова афіксальна морфема виникає на базі *словоскладання* (-aware, -driven, -free, -friendly, Google-, -intensive, -line, -person, -size, -speak та ін.), діє ментальний механізм *порівняння*. Певна мовна одиниця, що має у своєму складі компонент, який має відтворитися у складі нової одиниці номінації, слугує у такому випадку своєрідним зразком. Це зумовлюється тим, що першим ментальним механізмом, що запускається мозком людини під час здійснення акту номінації є "пошук відповідностей".

Слід взяти до уваги і те, що процеси континуальної деривації відбуваються більш повільно тоді, коли виникнення дериваційного елемента проходить на базі мовних одиниць, утворених саме за допомогою словоскладання, а не телескопії. Це пов'язано з тим, що головним чинником при цьому є повторюваність певної складової у серії похідних. Ментальні механізми людини починають розпізнавати цей елемент як "той, що легко приєднується". Таким чином, змінюється звична ідентифікація його функції. Представлення про функції розширюються, а отже відбувається "додаткова категоризація". Відповідно, новий функціональний статус мовної одиниці, що традиційно сприймалась як лексична але була використана в значній кількості композитів, призводить до того, що в свідомості людини вона вже розглядається як складова категорії морфем, а отже відбувається утворення нового морфоконцепта. Наприклад: -FREE, -FRIENDLY, -LINE та ін.

Сам процес утворення морфоконцептів, як похідних гібридизованих концептів лексико-синтаксичного змісту демонструє один із шляхів концептуальної деривації. **ЛЕКСИКАЛІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ + ЛЕКСИКАЛІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ = ГІБРИДИЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ → МОРФОЛОГІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ**

Отже, телескопія та афіксація виступають механізмами не лише генеративної, а й континуальної деривації. Слід звернути увагу на те, що *континуальна деривація відбувається без застосування жодної дериваційної моделі*. У випадку із генеративною деривацією, можна чітко простежити існування та реалізацію наміру здійснення номінативного акту. У випадку із

континуальною деривацією, такого наміру простежити неможливо. Практично кожна афіксальна морфема не "генерується", а "виникає" в свідомості носіїв англійської мови. Це відбувається не стільки за допомогою конкретних когнітивних механізмів, скільки за допомогою таких універсальних базових ментальних механізмів, як концептуалізація та категоризація, дія яких керується генетичним принципом аналогії.

Проте, деривація – не єдиний шлях поповнення концептосистеми англійської мови. Збагачення її складу може відбуватися і шляхом **концептозапозичання**. Такі оперативні одиниці колективно-індивідуальної пам'яті як концепти, можуть запозичатися не тільки із середовищ концептосистем інших мов світу, а й із периферійної зони власної концептосистеми. Тому вважаємо необхідним розділяти в нашій роботі поняття інтрасистемного та екстрасистемного концептозапозичання.

Як відомо, наряду із автентичним мовним матеріалом у будь-якій мові у певному обсязі функціонують також й іншомовні (запозичені) одиниці. Отже, "розвиток лексичної та концептуальної систем англійської мови в значній мірі визначається роллю запозиченого матеріалу [Битко 2011, с. 75]. У лінгвокогнітивному аспекті, ґрунтуючись на поняттях структурованості концепта, як складної багатовимірної оперативної одиниці ментального типу, ми виділяємо запозичення: а) готових концептів (цілісних структур, що являють собою повну копію того концепта, який входить до складу концептосистеми – джерела); б) дискластеризованих концептів (тих, що мають пошкоджену структуру у порівнянні із вихідними концептами-оригіналами); в) матеріал для утворення концепту. Як правило, інтрасистемне концептозапозичання реалізується запозиченням готових та дискластеризованих концептів, в той час як екстрасистемне – запозиченням дискластеризованих концептів та матеріалу для побудови концепта.

Отже, взаємодія між концептосистемами різних мов світу виражається не тільки у процесах "обміну" цілісними утвореннями, – такими, кластерний комплекс структури яких є непошкодженим. Як правило, у процесах екстрасистемного концептозапозичання такі ментальні одиниці як концепти втрачають свою автентичність у тому плані, що їх системність порушується. У цьому зв'язку, вважаємо доцільною тезу дослідників про те, що "успішність запозичення залежить від ступеня чужинності інокультурного феномена, наявності подібних концептів в запозичуючих лінгвокультурах, ступеня змістовної і / або структурної складності концепту... [Новикова 2005, с. 8].

Так, імпортований концепт, що входить в іншу концептосистему у пошкодженому вигляді, може бути включений: або у процеси "*реставрації*", тобто оновлення засобами тієї мови, до якої він надходить; або практично *зливається* з представниками даного концептуального середовища. Так, наприклад, якщо у структурі запозиченого концепта, пошкоджений той кластер, який відповідає за зберігання інформації про семантику, відбувається або довільне "заповнення" цієї складової концепта, або "розчинення" запозиченого концепта у певному автентичному концепті. Так само явище розчинення може мати місце і тоді, коли в запозичуючій концептосистемі вже є концепт, який семантично дублює інокультурний концепт.

У випадку розчинення, фактично відбувається поповнення певних зон (кластерів) схожого автентичного концепта, або того, що асоціюється із запозиченим матеріалом, новими складовими (новими варіантами). Найчастіше таке явище "розчинення" призводить до зростання показника графічної варіативності мовних знаків. За нашими спостереженнями це, як правило стосується одиниць лексичного або лексико-синтаксичного типу, але спостерігається також і на морфологічному рівні.

Так, наприклад, графічний контент морфоконцепту *super-* поповнився новим варіантом *über-*, що був запозичений з німецької мови і функціонує в наш час як альтернативне та більш експресивне вираження практично тієї ж семантики, яка міститься у зазначеному англійському морфоконцепті. За його участю останнім часом було утворено значну кількість інновацій: (*über-tomming, uber-mom, uberrich, über-clandestine, über-ideology, uber-Bingo, übercomputer, uberpower, uberbusy, uber-region, über-oligarch, über-nerd*) та ін.

It was in the local press, where I was surprised to see laudatory stories of "dedicated" mothers who spent their evenings and weekends driving to and from soccer, attending Girl Scout cookie meetings, über-momming, generally, twenty-four hours a day. (Today, 3 March, 2009)

*Call it Borg-parenting, as mothers rush to conform to the **uber-mom** ideal.* (The New York Times, May 1, 2012)

Як свідчать наведені приклади, даний німецькомовний префікс вживається також і в адаптованому до стандартів нового мовного середовища варіанті *uber-*. Дослідники зазначають, що "слово *ubermomming*, у складі якого ми бачимо "англізований" німецький префікс *-uber*, позначає здатність жінки поєднувати "сімейні функції" з кар'єрою" [Зацний 2006, с. 98].

*Romney is so secretive that he's beginning to make the **über-clandestine** Cheney look like The Bachelorette.* (The New York Times, July 24, 2012)

*Indeed, I heard a new word in London last week: "Popularism." It's the **über-ideology** of our day.* (The New York Times, June 23, 2012)

*"Oscar and Penelope, that's an **uber-Bingo**." — Christoph Waltz, accepting the best supporting actor Oscar.* (Today, 7 March, 2010)

*Set in 2024, the story unfolds in a world where all students have tablet computers that run on an **über-reliable** national network; its collapse is the first sign something is awry since, as we learn, "the Network had never, ever gone down."* (The New York Times, July 13, 2012)

*It was written on a tight deadline handed down by **uber-producer** and family friend, T Bone Burnett, who toured with Jakob's father, Bob, in 1975.* (Today, 14 May, 2010)

Наведений ілюстративний матеріал унаочнює те, що сучасні носії англійської мови достатньо легко, у ментальному розумінні, оперують запозиченою афіксальною одиницею *über-* (*uber-*) при утворенні нових гібридизованих концептів. При цьому людина свідомо добирає "найвдаліший" графічний варіант *super-*, / *über-* / *uber-* виходячи із потреб контексту та власного комунікативного наміру. Цілком очевидно, що власномовний графічний варіант буде й надалі займати домінуючу позицію, у той час як запозичений буде задовольняти потреби у випадках більш експресивної "модної" номінації. Це підтверджується й тим, що в англійській мові співіснують різні мовні одиниці за допомогою яких вербалізується один і той самий гібридизований концепт.

*Here are some ways that the **uber-rich** cut their taxes that you can use, too.* (Chicago Tribune September 26, 2012)

*During the three-month trial, the court heard details of the lifestyles of Russia's **super-rich** oligarchs.* (BBC News, 31 August 2012)

*But I will say you and yours will have some fantastically amazing, **uber-cool** dragons to talk about on the way home,...* (Chicago Tribune, July 27, 2012)

*Millions of **super-cool** Spanish youths, who were supposed to be "apolitical" took to the streets in May 2011 in a protest that invented the Occupy tactic. The banks are bust.* (BBC News, 2 October 2012)

*Cullen will discuss the early "Transformers" animated series, Michael Bay's **uber-successful** film franchise and The Hub TV's new animated show.* (Chicago Tribune, July 04, 2012)

*The crowds who make Grazie **super-successful** may be seduced by the upscale sound of steamed shrimp and mahogany...* (The Globe and Mail, Oct. 02, 2009)

*Now, ... the Louisville Slugger museum and factory, and the 21c Museum Hotel, an **uber-chic** boutique hotel and contemporary art museum whose facade is festooned with quirky sculptures of red penguins.* (Chicago Tribune, April 06, 2012)

*This **super-chic** footwear is pretty and practical. Plus, most provide a padded footbed for extra support, ...* (Parade Magazine, Jun 9, 2010)

*Burch, happily moving past reports of a breakup with Lance Armstrong, visited her new Walton Street boutique last week to greet fans of her preppy-bohemian chic, epitomized by her **uber-popular** Reva ballet flats with the logo medallion.* (Chicago Tribune, November 18, 2007)

*The community, which went by the **super-popular** name of Smithville during its early years, is said to have adopted "Eighty Four" in the 1880s to avoid being mixed up with the other Smithville, PA.* (The New York Observer, May 9, 2012)

*Users - an odd assortment of **uber-geeks**, anarchists, libertarians, scammers and forex traders - sent about \$4.3 million worth to each other in the last 24 hours.* (Chicago Tribune, April 2, 2012)

These super-geeks can crash planes just by using calculators. (The New York Times, September 8, 2010)

*You might not have to be born with a silver spoon in your mouth to sail on any of Silversea Cruises' **uber-luxe** vessels, but it sure helps, especially since the average passenger on Silversea earns well over \$200,000 per year and has a household net worth of more than \$2 million. (Chicago Tribune, April 27, 2008)*

*The mood he wanted, he explains, was that of a **super-luxe** hotel, a place that would work for him in the short term — a stopover, until he starts a family. (The New York Times, January 11, 2012)*

*For all the interests the **uber-site** fosters — political movements, fan clubs, adorable kittens — the interest that generally trumps them all is self-interest. (Chicago Tribune, May 04, 2012)*

*Parkview International then tried - but failed - to turn the site into a retail **super-site**. (BBC News, 5 September 2012)*

Якщо у структурі запозиченого концепта відсутня інформація про похідність мовної одиниці (етимологічний кластер) то відбувається його довільна (хибна) етимологізація. Це сприяє тому, що у ментальному розумінні відбувається дія зворотна до "концептуальної абсорбції". Таким чином, в новому мовному середовищі лексикалізований концепт перетворюється на гібридизований концепт. Тим самим, перетворення лексикалізованого концепта на гібридизований концепт є результатом "*концептуального членування*", у ході якого інформаційний контент цілісного концепта, у даному випадку, не розподіляється у складові гібридизованого концепта, а заміщується новим псевдоетимологічним матеріалом. У той же час, ці трансформації можуть спровокувати виникнення нового морфологізованого концепта за такою моделлю: ЗАПОЗИЧЕНИЙ ЛЕКСИКАЛІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ → ГІБРИДИЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ → МОРФОЛОГІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ Прикладами таких процесів можуть послугувати запозичені лексичні одиниці *hamburger* та *bikini* на базі яких виникли дериваційні елементи *-burger* та *-kini*.

Отже, явище *концептуальної гібридизації* може бути як результатом *комбінації концептів*, так і результатом *членування лексикалізованого концепту*, і є можливим лише тоді, коли сполучувані концепти (власні або запозичені) мають непошкоджену структуру або вважаються такими. У цьому ж зв'язку слід зазначити, що ті концепти, структура яких збереглась при "копіюванні" з однієї мови в іншу, практично завжди з часом зазнають певних перетворень у новому середовищі відповідно ментально-комунікативних вимог етноса-реципієнта.

Досить часто концептуальна гібридизація провокує процеси континуальної деривації. Процес утворення морфоконцепту від лексикалізованого концепту, запозиченого як з периферії власної концептосистеми, так і з концептосистеми іншого етносу можна представити у наступній послідовності: КОНЦЕПТОЗАПОЗИЧАННЯ → КОНЦЕПТУАЛЬНА ДЕРИВАЦІЯ → КОНТИНУАЛЬНА ДЕРИВАЦІЯ

Інтрасистемне концептозапозичання навпаки, більшою мірою представлено надходженням готових концептів, структура яких є цілісною. Цей процес лише у разі наявної необхідності може супроводжуватися коригуванням кластерного контенту концептуальних структур. Отже, у даному випадку вважаємо більш коректним говорити не про явище запозичення, а про явище міграції між периферійною та центральною зонами концептосистеми англійської мови. Цілком очевидно, що в наш час англійська мова головним чином сама виступає джерелом запозичень, проте надходження іншокультурних мовних одиниць ніколи не припинялось. Це зумовлено перш за все тим, що концепти головним чином запозичуються або з метою ідентифікування чужинних реалій та об'єктів, або з метою інтенсифікації експресивності вербалізації власних концептуальних структур.

Результатами дослідження є висвітлені в межах статті поняття генеративної та континуальної деривації, концептуальної абсорбції, концептуальної гібридизації, інтрасистемного та екстрасистемного концептозапозичання, концептуального членування. **Перспективи** подальших досліджень принципів організації та дії складових концептуального фонду англійської мови зумовлюються цілою низкою завдань, які стосуються взаємодії ментальної та вербальної сфер людини, що висуваються на сучасному етапі когнітивного лінгвістикою.

Література

Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу: [монографія] / Зацний Ю. А. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2006. – 332 с. *Битко Н.С.* Запозичення як фактор розвитку базових концептів англійської мови (на прикладі концепту dwelling) / Н.С. Битко // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. / гол. ред. Валерій Вікторович Акуленко. – К.: Логос, 2011. – С. 75-83. *Бульнина М.М., Запрягаева М.Я.* О «независимости ментального образа» [Текст] / Бульнина М.М., Запрягаева М.Я. // Когнитивные исследования языка. Вып. VIII. Проблемы языкового сознания: мат-лы Междунар. науч. Конф. 15-17 сентября 2011г. / гл. ред. серии Е.С. Кубрякова, отв. ред. вып. Н.Н. Болдырев – М.: Ин-т языкознания РАН; Тамбов: Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2011. – С. 530-532. *Новикова Т.Б.* Заимствование лингвокультурных концептов: (на материале английского и русского языков) / Новикова Татьяна Борисовна // Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.19. – Волгоград, 2005. – 21 с.

УДК 811.111:81'42:821.111(73)

ДЕЛЬВА О.В.

(Херсонський державний університет)

**ЛІНГВОКОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ
"МАЛЕНЬКОЇ ЛЮДИНИ"
(НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ О'ГЕНРІ)**

У статті виявляються та описуються лінгвокогнітивні механізми, що лежать в основі формування художньої образності як домінантної складової художніх текстів О'Генрі. Пропонується методика бриколажного аналізу художнього образу "маленької людини" з позиції тезаурусного, семантичного та концептуального аналізу.

Ключові слова: художній образ, словесний образ, лінгвокогнітивні механізми.

Дельва О.В. Лингвокогнитивные механизмы формирования образа "маленького человека" (на материале художественных текстов О.Генри). В статье определяются и описываются лингвокогнитивные механизмы, лежащие в основе формирования художественной образности как доминантной составляющей художественных текстов О.Генри. Предлагается методика бриколажного анализа художественного образа "маленького человека" с позиции тезаурусного, семантического и концептуального анализа.

Ключевые слова: художественный образ, словесный образ, лингвокогнитивные механизмы.

Delva O.V. Linguocognitive Mechanisms to "Little Man's" Image Building (on the Material of O.Henry's Texts). The article defines and describes linguocognitive mechanisms lying in the basis of figurativeness building as a dominant constituent of O.Henry's texts. We suggest the methodology of "little man's" image bricolage analyzing, grounding upon thesaurus, semantic, conceptual analyzing.

Key words: image, verbal image, linguocognitive mechanisms.

У руслі лінгвокогнітивних досліджень семантики художнього тексту **актуальною** наразі постає проблема визначення лінгвокогнітивних механізмів художньої творчості (Л.І. Белехова, О.П. Воробйова, М. Freeman), що уможливило виявлення структури інформаційного комплексу в художньому образі та способи його втілення в словесну тканину тексту.

Аналітичний огляд наукового доробку з цієї теми дозволив виокремити функціональний, комунікативний, стилістичний та лінгвокогнітивний підходи до вивчення художнього образу.

У рамках **функціонального підходу** уточнюються кореляція та функції понять "образ", "художній образ" і "словесний образ", які є предметом вивчення різних наукових галузей (лінгвістики, філософії, літературознавства, психології та ін.). З усіх цих понять, поняття образу має значно ширший домен, адже, будучи формою мислення та засобом пізнання, утворилося раніше понять художнього та словесного образу. У *гносеології* поняття образу позначає результат пізнавальної діяльності людини (М.М. Бахтін, Б.М. Гаспаров, Г.Д. Гачев, А.М. Коршунов, В.Ф. Кузьмін). У *психології* образ – це, перш за все, чуттєво-наочне відображення дійсності (Б.Г. Ананьєва, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн, Д.Н. Узнадзе). У *літературознавстві* поняття образу розглядається в трьох іпостасях: образ як засіб художнього зображення; образ як літературний персонаж; образ як особливий тип відображення та пізнання реальності (І.Ф. Волков, О.А. Галич, А.К. Дрьомов, В.М. Назарець, Л.І. Тимофеев, М.Б. Храпчено). У *лінгвістиці* під образом розуміють засіб зображення одного предмета крізь призму іншого, за допомогою чого досягається їх взаємоперетворення (Н.Д. Арутюнова, В.В. Виноградов, Г.О. Винокур, Н.А. Рудяков).

В основі *художнього образу* лежить конкретно-чуттєва даність предмета відображення (Ю.Б. Борєв, І.Ф. Волков, А.Н. Мороховський, Н.А. Рудняков), відрізняючи його від такої форми відображення, як "схема" (у повсякденному житті) або "поняття" (у науці), і має назву